

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री केदारप्रसाद चालिसे
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशमान सिंह राउत
फैसला

०६९-WO-१२९८

मुद्दा : अधिकारपृच्छा

जिल्ला बैतडी दशरथ चन्द नगरपालिका वडा नं. ४ घर भई हाल कञ्चनपुर जिल्ला अदालत, महेन्द्रनगरमा अमिन पदमा कार्यरत भुवन दत्त जोशी-----	१	निवेदक
विरुद्ध		
नापी कार्यालय, कञ्चनपुरका -----	१	
नापी कार्यालय, कञ्चनपुरका कार्यालय प्रमुख-----	१	
नापी कार्यालय, बैतडी-----	१	विपक्षी
नापी कार्यालय, बैतडीका कार्यालय प्रमुख -----	१	
नापी कार्यालय कञ्चनपुरमा सर्वेक्षक पदमा कार्यरत माधव प्रसाद जोशी-----	१	

नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा १०७(२) बमोजिम दायर हुन आएको प्रस्तुत निवेदनको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ :—

१. म निवेदक मिति २०६१ साल भाद्र ०२ गतेको निर्णयले श्री डडेल्धुरा जिल्ला अदालतको अमिन पदमा स्थायी नियुक्ति भई सो पश्चात सुरुवा हुने क्रममा श्री पुनरावेदन अदालत, महेन्द्रनगरका निर्णयले श्री कञ्चनपुर जिल्ला अदालतको अमिन पद दरबन्दीमा सुरुवा पदस्थापना भई हाल श्री पुनरावेदन अदालत महेन्द्रनगरका मिति २०७०।०१।२२ का निर्णयले बढेमा तीन महिनाका लागि डडेल्धुरा जिल्ला अदालतमा काजमा रहेको अवस्था छ। लोक सेवा आयोग सुदुर पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय निर्देशनालय डोटीबाट मिति २०६८।११।२८ मा प्रतिशत निर्धारण भई, नापी कार्यालय कञ्चनपुरमा रिक्त रहेको नेपाल ईन्जीनियरिङ्ग सेवा, सर्वे समुह राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सर्वेक्षक पद १(एक) कार्यक्षमता मुल्याङ्कन प्रकृयाबाट

पदपूर्ति गर्न भनी बढुवा समितिको सचिवालय कञ्चनपुरबाट मिति २०६८।१२।१५ गते ३० दिने सूचना प्रकाशित भएको र म निवेदक पनि सो पदको लागि सम्भाव्य उम्मेदवार भएकोले सूचनामा तोकिएको म्याद ३० दिन भित्र बढुवा सम्बन्धी सम्पूर्ण फायल पेश गरेको थिएँ। मिति २०६९।८।२६ गते बसेको बढुवा समितिको बैठकले मलाई प्रत्यक्ष असर पर्ने गरी, मिति २०६६।११।२८ मा नै नापी कार्यालय बैतडीमा सरुवा पदस्थापन भई मिति २०६९।४।७ मा रमाना भई गएका विपक्षी अमिन माधव प्रसाद जोशीलाई बढुवा सिफारिश गरीयो। मैले नियमानुसार बढुवा समितिको कार्यालय (जिल्ला प्रशासन कार्यालय) कञ्चनपुरको निर्णय उपर पुनरावेदन अदालत महेन्द्रनगरमा उजुरी पत्र दर्ता गराएकोमा त्यहाँबाट पनि बढुवा समितिको निर्णय सदर गरेको अवस्था छ र उक्त गैरकानूनी निर्णयलाई कार्यान्वयन गर्ने काम समेत भएको छ। पुनरावेदन अदालत महेन्द्रनगरले उजुरीको विवादस्पद निर्णय गरी च.नं. १०९० मिति २०६९।११।२० गतेको पत्रले फायल बढुवा समितिको सचिवालयमा पठाएको, सोही दिन च.नं. २१७३ को पत्रले बढुवा समितिको सचिवालयले नापी कार्यालय कञ्चनपुरलाई बढुवा नियुक्ति दिने सम्बन्धमा सिफारिस पत्र पठाएको, सोही दिन नापी कार्यालय कञ्चनपुरले नापी कार्यालय बैतडीमा समेत च.नं. २९३८ को बढुवा सिफारिसको जानकारी पत्र पठाएको, सोही दिन नापी कार्यालय बैतडीले जानकारी कै आधारमा विपक्षी अमिनलाई सर्वेक्षक पदमा च.नं. १४७ का पदले नापी कार्यालय कञ्चनपुरमा रमाना गरेको तथा नापी कार्यालय कञ्चनपुरले विपक्षी सर्वेक्षकलाई च.नं. २९५७ मिति २०६९।११।२१ गतेका पत्रले सर्वेक्षक पदमा नियुक्ति गरेको अवस्था छ। यसरी नियुक्ति नहुदै जानकारी पत्रकै आधारमा रमाना दिने अधिकारी विपक्षी नापी कार्यालय बैतडीलाई कुनै पनि कानूनले प्रदान नगरेको र सिफारिश भएको पदको नियुक्ति नै नलिई नभई माथिल्लो पदको रमाना लिनु तथा रमाना हुने व्यवस्था कुनै कानूनले गरेको नहुँदा पदिय अधिकार भन्दा बाहिर गई गरेको रमाना, नियुक्ति लगायतका सम्पूर्ण कामकारवाही अधिकारपृच्छाको आदेशद्वारा बदर गरी न्याय इन्साफ पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निवेदक भुवन दत्त जोशीको यस अदालतमा परेको निवेदनपत्र।

२. यसमा के कसो भएको हो? निवेदकको माग बमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो? यी आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटाका म्याद बाहेक १५ दिनभित्र विपक्षी नं. १, २, ३ र ४ का बमोजिमको प्रतिनिधि मार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी यो आदेश रिट निवेदनको प्रतिलिपि समेत साथै राखी विपक्षीहरूलाई सूचना दिई त्यसको बोधार्थ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पठाई लिखित जवाफ प्राप्त भएपछि वा अबधि नाघेपछि निवेदकले प्रस्तुत रिट निवेदनको प्रकरण २ मा उल्लेख गरेको रिट नं. ०६९-WO-०९४१ को रिट निवेदन समेत साथै राखी नियम बमोजिम पेश गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७०।०३।५ गतेको आदेश।

३. पहिले उत्प्रेषणको रिटमा लिएको जिकिर सुरुवा भैसकेको २ वर्ष सम्म सुरुवा भएको कार्यालयमा उपस्थित नभएको बढुवाको लागि योग्य हुन सक्दैन भन्ने छ। म निम्न स्तरको कर्मचारी कार्यालय प्रमुखद्वारा कार्यबोझको आवश्यकताले जुन कार्यालयमा राखे पनि काम गर्नुपर्ने र रमाना नदिएसम्म स्वयंम् सुरुवा भएको कार्यालयमा उपस्थित हुननसक्ने कानूनी व्यवस्था र समितिद्वारा तत्सम्बन्धी पूर्व नै छानविन वा राय सल्लाह लिई बढुवाको कार्यसम्पादन नियम कानूनको परिधिमा रही भएगरेको छ। जुनसुकै राष्ट्रसेवकको नियम कानूनद्वारा हक सुनिश्चित गरिएको हुन्छ बढुवा सुरुवा पदोन्नति आदि राष्ट्रसेवक कर्मचारीको सुनिश्चितताको हकमाथि अन्य कसैको कारणद्वारा अवरोध हुँदैन र त्यसको जवाफदेही पनि रहदैन। राष्ट्रसेवक सुरुवा भएको कार्यालयमा जानका लागि रमाना नदिइएकोले उक्त जिल्लामा बढुवा सम्बन्धि उम्मेदवार हुन नपाउने र कार्यरत रहेको कार्यालयबाट सुरुवा भएकोले पनि बढुवा सम्बन्धि कार्यमा उम्मेदवार हुन नपाउने हो भने संवैधानिक मौलिक हकबाट समेत बञ्चित रहने भयबाट पूर्व नै त्यस सम्बन्धी बढुवा समितिले निराकरण गरी बढुवा भए गरेको छ र तत्पश्चात पनि विपक्षीले चित्त नबुझि पुनरावेदन गरी पुनरावेदन गर्ने निकायद्वारा फैसला भईसकेको बिद्यमान अवस्थामा रिट प्रभावकारी हुन सक्दैन। रिट खारेज होस भनी लिखित जवाफ पेश गरेकै छु भन्ने समेत व्यहोराको विपक्षी माधव प्रसाद जोशीको यस अदालतमा परेको लिखित जवाफ।
४. निवेदन जिकिर नै एक प्रति सोधात्मक र पुर्व परेका सम्मानित अदालतमा विचाराधिन रहेका उत्प्रेषणका रिटहरुमा यस्तो बढुवा सम्बन्धि काम कारवाही स्थगत गर्नु रोक्नु, अगाडी नबढाउनु कुनै अन्तरिम आदेश वा संकेत सम्म भएको छैन भने सोझै अधिकारपृच्छाको लागि सम्मानित अदालतमा प्रवेश निवेदकले गरेका छन्। जुन केवल पुर्वको रिट नं. ०६९-WO-०९४४९ को मात्र आधार लिईएको छ सो रिट निवेदनमा अन्तरिम आदेश जारी नभएको विद्यमान अवस्थामा प्रस्तुत रिट नै प्रभावकारी हुन सक्दैन र विपक्षीको कुनै पनि मौलिक हकमा यस कार्यालयको कृयाकलापले आघात नपरेको कानूनद्वारा प्रदत्त अधिकार सुनिश्चित रहेकै विद्यमान अवस्था हुँदा रिट निवेदन खारेज भागी छ खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको नापी कार्यालय कञ्चनपुरका तर्फबाट यस अदालतमा परेको लिखित जवाफ।
५. नियमानुसार आजको दैनिक पेशी सूचीमा चढी निर्णयार्थ इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता द्वय श्री जगतप्रकाश जोशी र श्री कृष्ण दत्त जोशीले तथा विपक्षीका तर्फबाट उपस्थित विद्वान उप न्यायाधिवक्ता श्री चन्द्रकान्त खनालले गर्नुभएको बहस समेत सुनियो।
६. प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकको निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी हुने हो होइन? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।

७. निर्णयतर्फ विचार गर्दा लोक सेवा आयोग सुदुर पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय निर्देशनालय डोटीबाट मिति २०६८।११।२८ मा प्रतिशत निर्धारण भई, नापी कार्यालय कञ्चनपुरमा रिक्त रहेको नेपाल ईन्जीनियरिङ्ग सेवा, सर्वे समुह राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सर्वेक्षक पद १(एक) कार्यक्षमता मुल्याङ्कन प्रकृयाबाट पदपुर्ति गर्न भनी बढुवा समितिको सचिवालय कञ्चनपुरबाट मिति २०६८।१२।१५ गते ३० दिने सूचना प्रकाशित भएको र म निवेदक पनि सो पदको लागि सम्भाव्य उम्मेदवार भएकोले सूचनामा तोकिएको म्याद ३० दिन भित्र बढुवा सम्बन्धी सम्पूर्ण फायल पेश गरेको थिएँ। मिति २०६९।८।२६ गते बसेको बढुवा समितिको बैठकले मलाई प्रत्यक्ष असर पर्ने गरी, मिति २०६६।११।२८ मा नै नापी कार्यालय बैतडीमा सरुवा पदस्थापन भई मिति २०६९।४।७ मा रमाना भई गएका विपक्षी अमिन माधव प्रसाद जोशीलाई बढुवा सिफारिश गरीयो। मैले नियमानुसार बढुवा समितिको कार्यालय (जिल्ला प्रशासन कार्यालय) कञ्चनपुरको निर्णय उपर पुनरावेदन अदालत महेन्द्रनगरमा उजुरी पत्र दर्ता गराएकोमा त्यहाँबाट पनि बढुवा समितिको निर्णय सदर गरेको अवस्था छ र उक्त गैरकानूनी निर्णयलाई कार्यान्वयन गर्ने काम समेत भएको छ। पुनरावेदन अदालत महेन्द्रनगरले उजुरीको विवादस्पद निर्णय गरी च.नं. १०९० मिति २०६९।११।२० गतेको पत्रले फायल बढुवा समितिको सचिवालयमा पठाएको, सोही दिन च.नं. २१७३ को पत्रले बढुवा समितिको सचिवालयले नापी कार्यालय कञ्चनपुरलाई बढुवा नियुक्ति दिने सम्बन्धमा सिफारिस पत्र पठाएको, सोही दिन नापी कार्यालय कञ्चनपुरले नापी कार्यालय बैतडीमा समेत च.नं. २९३८ को बढुवा सिफारिसको जानकारी पत्र पठाएको, सोही दिन नापी कार्यालय बैतडीले जानकारी कै आधारमा विपक्षी अमिनलाई सर्वेक्षक पदमा च.नं. १४७ का पदले नापी कार्यालय कञ्चनपुरमा रमाना गरेको तथा नापी कार्यालय कञ्चनपुरले विपक्षी सर्वेक्षकलाई च.न. २९५७ मिति २०६९।११।२१ गतेका पत्रले सर्वेक्षक पदमा नियुक्ति गरेको अवस्था छ। यसरी नियुक्ति नहुदै जानकारी पत्रकै आधारमा रमाना दिने अधिकारी विपक्षी नापी कार्यालय बैतडीलाई कुनै पनि कानूनले प्रदान नगरेको र सिफारिश भएको पदको नियुक्ति नै नलिई नभई माथिल्लो पदको रमाना लिनु तथा रमाना हुने व्यवस्था कुनै कानूनले गरेको नहुँदा पदिय अधिकार भन्दा बाहिर गई गरेको रमाना, नियुक्ति लगायतका सम्पूर्ण कामकारवाही अधिकारपृच्छाको आदेशद्वारा बदर गरी न्याय इन्साफ पाउँ भन्ने निवेदक भुवन दत्त जोशीको निवेदन दावी देखियो।

८. यी निवेदकले विपक्षीहरु उपर बढुवा समितिको मिति २०६९।८।२६ को निर्णय तथा सो उपर पुनरावेदन अदालतका रजिष्ट्रारले गरेको निर्णय समेत उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी पाउँ भनी दिएको ०६९-WO-०९४१ को रिट निवेदनमा आज यसै इजलासले रिट निवेदन खारेज हुने ठहर भएको छ। निवेदकले अधिकारपृच्छाको निवेदन लिएर अदालत प्रवेश गरेको देखिन्छ

। अधिकार पृच्छाको रिट निवेदनबाट सार्वजनिक पदाधिकारीले गरेको कार्य कुन कानूनी अख्तियारीका आधारमा गरेको हो भनेर हेरिन्छ। प्रस्तुत रिट निवेदनमा नापी कार्यालय कञ्चनपुरको रिक्त सर्वेक्षक पदमा भएको बढुवा सम्बन्धी विवाद रहेको देखिन्छ। सो बढुवा गर्ने कार्य प्रमुख जिल्ला अधिकारीको अध्यक्षतामा रहेको बढुवा समितिको सचिवालय जिल्ला प्रशासन कार्यालय कञ्चनपुरले गरेको र सो बढुवा समितिलाई निजामती सेवा नियमावली २०५० को नियम ७२ (ड) (२) ले अख्तियारी दिएको देखिएको र सो बढुवा समितिको निर्णय उपर यी निवेदकको पुनरावेदन अदालत महेन्द्रनगरका रजिष्ट्रार समक्ष पुनरावेदन परी सो विषयमा निरोपण समेत भैसकेको देखियो। यसरी कानूनद्वारा अख्तियार प्राप्त अधिकारीबाट भएको निर्णयको विरुद्ध अधिकार पृच्छाको आदेश जारी हुन सक्ने अवस्था देखिन आएन। तसर्थ प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। प्रस्तुत निवेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाईदिनू।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत: टेकनाथ गौतम

कम्प्युटर अपरेटर: देवीमाया खतिवडा(देबिना)

इति संवत् २०७४ साल माघ महिना ९ गते रोज ३ शुभम् ----- ।